

Ivana Benzon
Split

OBITELJSKI NADIMCI U VRANJICU KOD SPLITA

UDK: 811.163.42'373.232.1 (497.5 Vranjic)

Rad primljen za tisak 25.11.2003.

Čakavska rič, Split, 2003.

Izvorni znanstveni članak

Original scientific paper

Recenzenti: Josip Lisac, Vladimir Skračić

U radu su objašnjeni način i motivi nastanka obiteljskih nadimaka u Vranjicu kod Splita, te je izvršena analiza njihovih fonetsko-fonoloških, morfoloških i tvorbenih osobitosti.

Cljučne riječi: *Vranjic, obiteljski nadimci, motivacija, vrste osnova, sufiksi.*

1. Sažeti povijesni pregled naseljavanja i razvoja Vranjica

Naselje Vranjic smješteno je na poluotočiću sjeverno od Splita, u Kaštelanskom zaljevu, podno brda Kozjak. U početku mjesto je bilo otočić koji je u vrijeme mletačke vlasti, nakon prestanka turskih napada na ovom području, uskom umjetnom prevlakom spojen s drugim većim poluotokom. Ugodne klimatske prilike Vranjica te njegov povoljan položaj u srednjoj Dalmaciji odavno su bili pogodni za stanovanje, zemljoradnju, lov i ribolov, tako da je mjesto vrlo rano bilo naseljeno, a stanovnici su obrađivali obližnje zemlje.

U 3. st. prije Krista ovim je područjem zagospodarilo ilirsko pleme Delmati, a Salona (današnji Solin) bila je delmatska luka. U starom vijeku Vranjic je bio sastavni dio stare Salone, koja je u 1. st. prije Krista postala rimskom kolonijom. U 7. su stoljeću sa sjevera prodrli avarska i slavenska plemena, koja su Vranjic opljačkala, razrušila i spalila, a preživjeli stanovnici pobjegli su u nedaleku Dioklecijanovu palaču ili na otoke. Bizantinski car

Heraklije pozvao je tada u pomoć Hrvate, koji su Avare i Slavene otjerali, a zatim se na ovom prostoru naselili i osnovali svoje župe.¹

Svoje drugo rušenje Vranjic je doživio od strane Mletaka godine 1204.,² a daljnje napade trpio je od Turaka koji su, zauzevši Bosnu 1463. godine, često pljačkali hrvatska dalmatinska naselja. Nakon Ciparskog rata (1571.–1573.) Vranjic je deset godina bio u turskim rukama, ali se turska vlast nije snažnije osjećala, jer je Vranjic bio smješten na samoj granici Otomanskog Carstva.

Nakon oslobođenja od turske vlasti (1647. –1648.), naselio je mletački general Foscolo, u dogovoru s pučkim poglavarima u Dalmatinskoj zagori, vranjičko i solinsko naselje seljacima koje je doveo iz selâ u Petrovu polju kod Drniša. Morlaci iz Petrova polja ustali su prema tom dogovoru protiv Turaka, spalili svoje kuće i razrušili svoja sela, da bi Mlečani njih, njihove obitelji i stoku smjestili u Vranjic, Solin i okolicu. Oni su ovdje trebali svoj novi zavičaj braniti od eventualnih turskih napada, dobivši zauzvrat zemlju na kojoj su podigli kuće, koju su obrađivali i na kojoj su čuvali stoku.³ Ti novi vranjički stanovnici – Petropoljci, direktni su preci današnjih Vranjičana. Govorom su bili štokavci i Vranjičani su do danas zadržali to svoje štokavsko narječje. Od starosjedilaca u Vranjic se iz Dioklecijanove palače vratilo samo pleme Kôrdića, današnji Mândići s nadimkom Kôrdići. Među novim stanovnicima Vranjica bilo je i nekoliko Turaka – muslimana, koji su se pokrstili i ondje ostali.⁴ Tijekom vremena u Vranjic su pristizali i novi došljaci iz različitih mjesta, neke su se obitelji odselile u Solin, a neke su izumrle.

Pad mletačke i dolazak austrijske vlasti (1797.–1806.), francuska uprava (1806.–1813.) i ponovni dolazak austrijske vojske na vlast nisu puno promijenili već ustaljeni, uglavnom skroman život vranjičkoga puka. Vrlo je malo bilo dobrostojećih obitelji, a župnik je često bio jedina školovana osoba u mjestu. Glavno zanimanje Vranjičana cijelo je vrijeme bila poljoprivreda, tako da je najviše bilo težaka, u manjoj mjeri ribara i mornara.

Otvaranjem tvornica cementa u prvom desetljeću 20. stoljeća pojavljuje se i novi sloj tvorničkih radnika. Propašću Austro-Ugarske Monarhije i završetkom Prvoga svjetskog rata (1918.) ustanovljena je nova država, u kojoj se tegoban život težaka i ribara nimalo nije promijenio.

Nakon Drugoga svjetskog rata, tijekom industrijalizacije jugoslavenskih gradova, u Vranjic su pristigli mnogobrojni seljaci iz okolnih sela Dalmatinske zagore. Oni su se u potrazi za poslom ondje i nastanili, a sa sobom su doveli i svoje obitelji. S druge strane, mnoge su se vranjičke obitelji preselile u Split, gdje su dobile bolji posao, tako da je vranjičko stanovništvo danas izmiješano. Vranjic danas broji oko 1200 stanovnika, a toliko ih je imao i u vrijeme nakon 1945., što je razumljivo s obzirom na činjenicu da mjesto nema mogućnosti teritorijalnog širenja.

¹ Kečkemet – Javorčić, 1984: 48.

² Kečkemet – Javorčić, 1984: 55.

³ Kečkemet – Javorčić, 1984: 71-73.

⁴ Mleci su vrlo brzo izvršili popis obitelji doseljenih na vranjički poluotok kao i popis zemalja koje su ovi dobili, tako da je Vranjic jedno od rijetkih naselja za koje se poimenice zna koji su ga ljudi naselili i kada (Kečkemet – Javorčić, 1984: 81).

2. Nastanak obiteljskih nadimaka

Težaci koje su Mleci oko 1650. godine doveli iz Petrova polja kod Drniša u Vranjic imali su određen broj prezimena kojima su se razlikovali, ali je tih prezimena bilo relativno malo. Kako su Petropoljci u Vranjicu dobili zemlje na obrađivanje, a u svoja se sela u Petrovu polju nisu mogli vratiti, uglavnom su ostajali u svojoj novoj naseobini, a njihove su se obitelji ženidbama postupno granale. Time se povećavao broj obitelji koje su nosile isto prezime, a i broj osobnih imena uglavnom je bio ustaljen (obitelji su bile s puno djece sve do svršetka Drugoga svjetskog rata). Ime i prezime pojedinca nisu više bili dostatni u neslužbenoj, svakidašnjoj komunikaciji, jer tim obrascem nije više bilo moguće prepoznavati pojedince ili čitave obitelji. Zbog toga su oko godine 1700. počeli nastajati obiteljski nadimci, koji su u svakodnevnoj komunikaciji često brzo zamijenili službena prezimena. Nadimci su postali i dugo vremena ostali nezaobilaznim dijelom svakodnevnog života. Ne samo da su redovito bili nazočni u usmenoj komunikaciji među mještanima već su često i zapisivani u matične knjige, koje se danas čuvaju dijelom u župnoj crkvi sv. Martina u Vranjicu, dijelom u Matičnom uredu u Solinu, dijelom u Državnom arhivu u Splitu.

Nakon Drugoga svjetskog rata započinje intenzivna industrijalizacija jugoslavenske države, a poljoprivreda je zapostavljena. Brojni stanovnici iz sela Dalmatinske zagore, a i drugi, dolaze u Vranjic, gdje se nastanjuju i zapošljavaju u vranjičkoj tvornici ili u brodogradilištu. Sastav stanovništva postupno se mijenja, "starosjedioci" se miješaju s novim pridošlicama. Nadimci se polako gube, izumiru, kao i nekadašnji način života.

Danas se u Vranjicu obiteljski nadimci mogu čuti još uglavnom samo u razgovorima između starijih Vranjičana, "starosjedilaca", koji su zadržali tu živopisnu naviku oslovljavanja i međusobnog prepoznavanja po nadimcima. Stoga bi ih bilo poželjno zapisati i na taj ih način oteti zaboravu koji im prijete.

2.1. Izvori korpusa

Najveći dio korpusa obiteljskih nadimaka i objašnjenja njihova podrijetla prikupljen je u razgovoru s bračnim parom Bènzōn, Rùžicom (82, kućanica) i Jòsipom (92, vozač u mirovini), koji cijeli život žive u rodnome im Vranjicu, kao i sa sinom im Mírom Bènzōnom (58, ekonomist), rođenim i nastanjenim u Vranjicu, te s don Pávom Vùkovićem (74), rodom iz Krila Jesenica, koji je župnik u crkvi sv. Martina u Vranjicu od 1976. godine. Prikupljanju građe pridonijeli su i Ívan Bènzōn (67, pravnik u mirovini), rođen u Vranjicu, a danas nastanjen u Splitu, Āna Dòbrović (73, kućanica), rođena u Vranjicu, a udana i nastanjena u Zadru, i Vìbor Mìkēlić (71, umirovljeni tehničar), rođen u Svetom Kaji, a danas nastanjen u Splitu. Svima im od srca hvala na dragocjenim podacima koje su mi pružili. Zahvaljujući njihovoj dobroj volji i susretljivosti, uspjela sam popisati i analizirati gotovo sve vranjičke obiteljske nadimke koji nisu izumrli i koji su još danas u uporabi.

Tijekom istraživanja prelistala sam knjige stanja duša u obitelji i matične knjige Vranjica i Solina koje se nalaze u župnom uredu crkve sv. Martina u Vranjicu, kao i matične knjige Vranjica i Solina koje se čuvaju u Državnom arhivu u Splitu. Do 1850. godine matične

knjige pisane su bosančicom na hrvatskom jeziku, a poslije ili na hrvatskom ili na talijanskom jeziku, što je ovisilo o župniku.

U popisu koji slijedi obuhvaćena su sva prezimena vranjičkih obitelji od doseljenja Petropoljaca u 17. stoljeću (osim onih koja se nisu razgranala i prema tome nisu imala nadimak), te grane obiteljskih nadimaka za svako prezime. Najprije je abecednim redom navedeno prezime, a zatim slijede nadimci, također poredani abecednim redom unutar svakog prezimena.

2.2. Korpus

Barišić:

Cákini

Benzōn:

Bàčīcīni, Bébini, Belabòkini, Cērovi, Cōtovi, Čičanovi, Filini, Jákini, Kàlentūšovi, Kěkovi, Lùjīđevi, Lòkmanovi, Marījanovi, Őršulini, Páškovi, Perùtinovi, Pìkićevi, Rīkovi.

Bilić:

Batastúnovi, Bèkačini, Čórinovi, Gòbovi, Lôlini, Lùkasovi, Lucìjatini, Krìkanovi, Pòdgòrkini, Rùtinovi, Šárčevi, Špíranovi.

Čipčić

Jákusovi.

Gabelić:

Višanovi.

Grgić:

Bačùkēriini, Bārīšini, Bárkovi, Čelàrušini, Cùtukovi, Grgūrevi, Káligerovi, Lóvrićevi, Lújini, Périni.

Grubić:

Adamovi, Bùmbāšovi, Dòšīnovi, Dújelīni, Józini, Krīžanovi, Kúmbelini, Kùmićevi, Kúrini, Šévčevi, Třtićini, Věgovi.

Āvić:

Jánkovi, Jùrićevi.

Jelić:

Běpovi, Jèšarovi, Spíšini, Zùbanovi.

Jürić:

Bartùlicevi, Bârtulovi, Bùtinovi, Còlatovi, Čúcini, Đëndarōvi, Júrkōvi, Korčùlānkini, Láščevi, Móšini, Peràjičini, Pìkanovi, Pùtanovi, Šòfjini, Távini.

Kljáković:

Kájičevi.

Llalić:

Domìvaničevi, Karàsanovi, Mácini.

Mândić:

Balùničevi, Kòrdičevi, Šimàrini, Tònovi, Vrànovi.

Mìkēlić:

Batútini, Cìpirōvi, Líjičevi, Màtasovi, Mrāvīnkini, Péliševi, Rùdīnkini, Cùnculovi.

Mìlišić:

Kalìbārdovi.

Pòljak:

Šòltini.

Tòmíć:

Ćójini (Ćónjini).

Vrdòljak:

Bāričevi.

Zanimljivo je da nijedna od više grana obitelji s prezimenom Bùlić (od kojih potječe i glasoviti arheolog don Fráne Bùlić) nije u Vranjicu imala obiteljskoga nadimka.

2.3. Motivi nastajanja obiteljskih nadimaka

- **Nadimci nastali od imena glave obitelji (rodočelnika) – patronimički obiteljski nadimci:**⁵

Àdamovi: *Àdam Stípe Grūbić* (1843.).

Bàrišini: prema varijanti osobnog imena *Bârtula Gřgića* (1893), zvanog *Bàriša*.

Bartùlicevi: od deminutiva imena *Bârtula Jürića*: *Bartùlić*.

Bârtulōvi: *Bârtul Jürić*.

⁵ Radi izbjegavanja ponavljanja, iza obiteljskog nadimka i dvotočke navedeni su ponekad samo ime i prezime pretka od čijeg je imena nastao obiteljski nadimak. Kratka pojašnjenja dodana su ako je bilo potrebno razjasniti o kakvoj se varijanti imena radi.

Bèpovi: od skraćenog oblika imena Jòsip, Józó: *Bèpo*, varijante koja je u Vranjicu česta, a nastala je pod utjecajem talijanskog jezika: Bèpo, od: Giuseppe, prema pretku *Józi* – Kàji Jèliću (1869.).

Cipiròvi: pretka Špíra Mikèlića (1891.) zvali su *Cipirò*.

Dújelíni: od izvedenice osobnog imena Dúje Grùbića: *Dújela*.

Fílini: Srećko *Fíle* Bènzōn (1853.). U knjizi stanja duša u obitelji uveden je njegov sin Josip (1892.) kao Jòsip Bènzōn Fílin.

Grgûrevi: *Grgúr* Gřgić.

Jàkusovi: od izvedenice osobnog imena Jàkova Čipćića, zvanog: *Jáko*, *Jàkus*.

Jánkovi: *Jánko* Āvić.

Józini: od oblika osobnog imena Josipa Grùbića (19.st.): *Józó*.

Jùrićevi: *Júre* Āvić (1859.).

Kèkovi: pretka Fránu u obitelji Bènzōn zvali su skraćenom varijantom talijanskoga imena Francesco: tal. *Checco*, hrv. *Kèko*.

Križanovi: Dúje *Križan* Grùbić (1855.).

Lóvrićevi: *Lóvre* Gřgić (1877.).

Lùjidevi: *Lùjiđi* (Vjèkoslav) Bènzōn (1859.).

Lújini: *Lújo* Gřgić.

Lúkasovi: Lúka Bílić (1865.), u vranjičkom žargonu zvan *Lúkas*.

Marijanovi: Pretka Màrina Bènzōna (1863.) običavali su zvati *Màrijan*.

Màtasovi: Mátè Mikèlić (oko 1830.), zvan *Màtas*.

Páškovi: *Páško* Bènzōn (1889.).

Peràjičini: od deminutiva imena oca *Pére* Jùrića: *Peràjica*.

Périni: od hipokorističkog oblika osobnog imena pretka *Pètra* Gřgića (1846.): *Pére*.

Perùtinovi: od augmentativa imena *Pètra* Bènzōna (1910.), kojega su zvali *Perùtina* zbog korpulentne građe.

Rìkovi: od skraćene varijante osobnog imena *Hènika* Bènzōna (1865.): *Rìko*.

Špíranovi: od izvedenice osobnog imena pretka Špíra Bílića (1862.): *Špíran*.

Tònovi: pretka Ántu Mândića (1884.) zvali su *Tòni*, što je izvedenica imena Ánte, odnosno imena Ántōnio. On je u knjizi stanja duša i upisan kao *Ánte Mândić Tòni*.

Vrànovi: od osobnog imena *Fráne* Mândića (1762.), zvanog *Vràne*. Njegov sin Mátè Mândić (1811.) zapisan je u knjizi stanja duša kao: Mândić Matteo q. Francesco /Frànov/. Poslije je varijanta *Vrànov* prevladala u odnosu na oblik *Frànov*.

• **Nadimci nastali od imena majke obitelji (metronimički nadimci):**

Bàrićevi: Mårko Vrdòljāk (1846.) doselio se iz Neorića u Vranjic, gdje je oženio *Báru* Gřgić (1844.). Njihovi su potomci dobili nadimak *Bàrićevi* prema njezinu imenu.

Jákini: *Jáko* Gřgić (1841) udala se za Ántu Bènzōna (1851.), pa su im potomci nazvani *Jákini*.

Kájíjevi: žena Ivana Kljákovića zvala se *Káta* Búbić (1881.), a obiteljski nadimak nastao je od izvedenice njezina osobnog imena: *Kája*.

Lucijetini: obitelj Ánte Bílića (1829.), sina Lùcije Bílić (rođ. Benzon) zvane Lucijeta, dobila je ovaj obiteljski nadimak. U Vranjicu je puk ime Lùcija vrlo često prekrajavao u: Lucijeta, pod utjecajem talijanskog jezika.

Ôršulini: *Ôršula* Gřgić (1880.) udala se za Gřgu Bènzōna Vúlu, pa su njihova obitelj i potomci prozvani Ôršulini.

Šimâri: od augmentativa ženskog imena *Šíma*: *Šimâra*, prema Šími Jürić (1894.), udanoj Mândić, koju su tako zvali.

Šòfijini: Šòfiju Mândić (1895.), ženu Šíme Jurića zvali su *Šòfija*, a njihovi su potomci stekli nadimak prema njezinu imenu.

• **Nadimci nastali od prezimena obitelji ili člana obitelji:**

Čelârušini: od prezimena Jèlice *Čelâr* (1906.), žene Božidara Gřgića, čiji su potomci prozvani *Čelârušini*.

Kôrdíjevi: Pleme prezimena *Kôrdić* još je prije doseljenja Petropoljaca bilo naseljeno u Vranjicu. Oni su pred navalama Turaka pobjegli u susjednu Dioklecijanovu palaču, a nakon prestanka turske opasnosti ponovno su se vratili u svoje domove. To se prezime sačuvalo kao nadimak jedne od grana obitelji Mândić, nije poznato na koji način. Prvi koji je u knjizi stanja duša upisan pod tim nadimkom bio je Mândić Máte, i to dijelom u talijaniziranom obliku: Mândić Matteo q. Kôrdić (1830.).

Júrkôvi: Vranjičanka iz obitelji Stànišić udala se za mladića iz Koprivnog, prezimena *Júrkô*, koji je kod njih bio sluga. Potomci njihove kćeri Máre (1833.), udane Jürić, prozvani su *Júrkôvima*.

• **Nadimci motivirani karakternom, tjelesnom ili kakvom drugom osobinom jednog člana obitelji:**

Svi obiteljski nadimci ove skupine imali su kao primarnu motivaciju karakternu, tjelesnu ili kakvu drugu osobinu jednoga pretka, zahvaljujući kojoj je dotični član obitelji stekao osobni nadimak. Poslije se od osobnog nadimka razvio obiteljski nadimak, kao logična posljedica percipiranja obiteljske zajednice kroz tu neobičnu ili istaknutu osobinu člana obitelji. Takvi su nadimci:

Bacùkêrini: Predak obitelji Gřgić nosio je kapuljaču, pa je prema talijanskoj riječi: *baciucco* = kapuljača, dobio nadimak *Bacùkêra*. Članovi njegove obitelji prozvani su *Bacùkêrini*.

Batastúnovi: Predak u obitelji Bílić bio je vrlo svadljiv i sklon tučnjavi, pa su ga prema mletačkom dijalektu prozvali *Batàstùn*, od mletačke riječi *batosta*, što znači: udarac, svađa.

Batútini: Máte Mikēlić bio je korpulentan, snažan, velike šake i jaka udarca, te su ga prozvali *Batúta*, prema talijanskoj riječi *battuta* = udar, udarac.

Bébini: u obitelji Bènzōn bila su četiri brata niskoga rasta. Jedan od njih, Špīro (1888.), stekao je osobni nadimak: *Bébe*, od: *beba*, koja je malena, pa su njegovi potomci prozvani: *Bébinima*.

Belabòkini: Íve Bènzōn bio je slatkorječiv, pa je stekao nadimak *Belabòka*, prema talijanskom: *bella bocca*.

Bùmbāšovi: otac Ánte Grūbić, zvan *Bùmbāš*, bio je galamdžija. Taj je nadimak nastao od riječi: *bòmba*, u vranjičkom govoru: *bùmba*, jer je bomba praskava, proizvodi buku.

Cērovi: na primjedbe ljudi kako ima lijepu boju lica, Máte Bènzōn (1803.) odgovarao bi talijanskim mletačkim dijalektom: »*Bon bokun, bona cera!*«, /italijanski: *Buon boccone, buona cera!*/, što znači: dobar komad (hrane) daje dobar izgled lica, ili: tko se dobro hrani, ima i dobar ten. Stoga su ga prozvali: *Cēro*, od tal. *cera* = izgled (lica).

Còlatovi: predak u obitelji Jürić bio je šepav, pa su ga prozvali *Còlat*, što dolazi od talijansko-venecijanske riječi *zòle*, sa značenjem: šepav, u vranjičkom govoru: *còlav*.

Còtovi: Jàkov Bènzōn bio je šepav, pa je stekao nadimak *Còto*, prema vranjičkom izrazu *còtav* = šepav, koji opet potječe od mletačkog dijalekta: *zòto*, što također znači: šepav.

Čičanovi: Józo Bènzōn je kao dječak oponašao barjaktara udruge "Sokol" na način da je i sam nosio mali barjačić i izdavao se da je i on barjaktar. Kako je barjaktar imao nadimak *Sisan*, a dječak je stalno vikao: "Ja sam *Čičan!* (dječji iskrivljeni izgovor imena *Sisan* kao: *Čičan*), dobio je nadimak: *Čičan*.

Ćórinovi: predak u obitelji Bilić bio je *ćòrav* = slaboga vida, pa su ga prozvali: *Ćórina*.

Ćùtukovi: nadimak majke *Vice Mūzić Ćùtukove* iz Solina, koja se udala u Grgiće u Vranjicu. To je bio obiteljski nadimak, koji je ona naslijedila od svoje obitelji, a koji potječe od turske riječi: *ćùtuk* /tur. *kütük*/ što znači: glupan, smetenjak.

Đèndarōvi: Ánte Jürić (oko 1840.) bio je šepav i grbav, pa su ga podrugljivo prozvali *Đèndar*, što je vranjički izraz za žandara. Ovaj nadimak nije, dakle, motiviran zanimanjem rodočelnika, nego tjelesnim osobinama koje asociraju na određeno zanimanje.

Gòbovi: oca u obitelji Bilić, koji je bio *gòbav*, što je vranjički izraz za: pogrbljen, zvali su: *Gòbo*.

Karàsanovi: Mârko Làlić (1879.) bio je tamnoput i snažan, pa je prozvan *Karàsan*. Nadimak je nastao slaganjem od turskih riječi: *kàra* = crn + *ìsan* = čovjek, osoba, čeljade, pri čemu se samoglasnik *i* u riječi *ìsan* izgubio, vjerojatno radi lakšeg izgovora.

Kúmbelini: otac u obitelji Grūbić imao je govornu manu i, dok je još bio dijete, na upit: "Čiji si?" odgovarao bi tepajući da je: "Od Kúmbele", umjesto: "Od kuma Dújele." Tako su mu nadjenuli nadimak *Kúmbela*.

Lòkmanovi: Ánte Bènzōn (1870.) bio je prilično proždrljiv, pa je stekao nadimak *Lòkman*, prema turskoj riječi: *lòkmati* = pohlepno jesti.

Pèliševi: predak u obitelji Mìkēlić često je nosio krzneni kaput. Budući da se u Vranjicu krzno i krzneni kaput nazivaju: *pèlica*, prema talijanskoj riječi *pelliccia* = krzno, prozvali su ga *Pèliš*.

Pùtanovi: Ivana Jùrića zvali su *Pùtan*, prema talijanskoj riječi: *puttana*, što znači osobu lakoga morala.

Spíšini: predak u obitelji Jèlić je zbog slabog, bolesnog mjehura često mokrio, pa su ga zvali: *Spíše*.

Šárčevi: otac u obitelji Bilić dobio je nadimak *Šárac* jer je bio “šarena” karaktera.

Šévčevi: ženska osoba u obitelji Grùbić bila je šepava, pa su je prozvali *Šèpčuša*, a njezinu obitelj: *Šèpčušini*. Tijekom vremena radi lakšeg izgovora ovaj je obiteljski nadimak iskrivljen u: *Šèpčevi*, a potom opet u: *Šévčevi*. Prvi koji je u knjizi stanja duša u obitelji zapisan pod ovim obiteljskim nadimkom je Ivan Grùbić Šèpčuša (1862.).

Távini: predak u obitelji Jùrić bio je crne puti, poput tave, pa su ga tako i prozvali: *Táva*. Tava je vrsta posuđa u kojoj se hrana prži, pa je najčešće crna, jer zagara.

- **Nadimci motivirani dijelovima tijela:**

Trtičini: nadimak u obitelji Grùbić nastao od naziva za dio tijela: *trtica*. Detaljnijega objašnjenja nema.

Zùbanovi: predak u obitelji Jèlić imao je veliko zubalo, pa su ga prozvali: *Zùban*, a članove njegove obitelji: *Zùbanovi*. I ovaj se nadimak, dakle, razvio od osobnog nadimka jednoga člana obitelji.

- **Nadimci motivirani mjestom odakle je jedan član obitelji doselio:**

Korčùlānkini: Frána Franúlović – Vilić (1896.) iz Blata s otoka Kòrčule udala se u Vranjicu za Fránu Jùrića. Nju su zvali *Korčùlānka*, a njezin muž i djeca dobili su nadimak *Korčùlānkini*.

Mràvīnkini: Vinka Ténte (1902.), žena Lúke Mìkēlića, bila je iz Mràvinaca, pa su je zvali *Mràvīnka*, a njezina muža i djecu *Mràvīnkini*.

Pòdgōrkini: žena u obitelji Bilić došla je iz Pòdgore, pa su je zvali *Pòdgōrka*. Njezinu obitelj prozvali su po njoj *Pòdgōrkini*.

Víšanovi: Ánte Gàbèlić s Visa oženio je vranjičku djevojku i u Vranjicu se nastanio. Prozvali su ga *Víšaninom*, pa je cijela njegova obitelj dobila nadimak *Víšanovi*.

- **Nadimci motivirani nazivom predjela na kojem je obitelj imala kuću:**

Ćúćini: obitelj Jùrićevih imala je nekoliko kuća na kosi u sredini istočnog dijela vranjičkog poluotočica, na kojoj se nalazio neuobičajeno velik kamen zvan *Kùk*. Taj je lokalitet prozvan *Kùkine kuće*, poslije: *Ćúćine kuće*, tako da je i nekoliko obitelji Jùrićevih po njemu dobilo nadimak: *Kùkini*, poslije: *Ćúćini*.

• **Nadimci motivirani zanimanjem ili hobijem jednoga člana obitelji:**

Bèkačini: Jérko Bilić igrao je beka u vranjičkom nogometnom klubu "Omladinac" (*bèk* = obrambeni igrač). Kako je bio izvrstan bek, dobio je nadimak *Bèkača*.

Domivanićevi: Ivan Lalić stekao je nadimak *Domivanić*, jer je bio remeta u vranjičkoj crkvi.

Dòšinovi: nadimak nastao od naslova i osobnog imena don Šimuna Grubića, koji je bio vranjički župnik u vrijeme obnove vranjičke crkve sv. Martina (1729.). Njegovu braću i njihove obitelji zvali su *dòn Šimūnovi*, što je tijekom vremena, radi lakšeg izgovora, iskrivljeno u *Dòšinovi*.

Káligerovi: Lúka Grđić bio je po zanimanju postolar, a Vranjičani postolara zovu: *kaliger* prema venecijanskom dijalektu: *caligher*. Tako je cijela njegova obitelj dobila nadimak prema njegovu zanimanju.

• **Nadimci motivirani obiteljskim ili rodbinskim vezama:**

Kùmićevi: netko je u obitelji Grubić bio kum. U Vranjicu je bilo uobičajeno iz poštovanja ili počasti oslovljivati koga s "Kume moj!" ili "Kùmiću moj!" Kum je u Vranjicu nešto značio. Detaljnijeg objašnjenja za ovaj obiteljski nadimak nema.

Cùnculovi: u obitelji Mikelić teta Ana, udana Tomić - Čonjina tepala je od milja djetetu svoje sestre: "Cùnculo moje", umjesto: "Sunce moje", pa su to dijete prozvali *Cùnculo*. Po njegovu su osobnom nadimku njegovi potomci poslije dobili nadimak *Cùnculovi*.

• **Nadimci motivirani nazivima životinja:**

Láščevi: predak u obitelji Jurić bio je brz i spretan poput lasice, pa su ga tako i zvali: *Lásica*. Nadimak se proširio na njegovu obitelj i potomke.

Líjićevi: nadimak obitelji Mikelić nastao kao izvedenica od osobnog nadimka pretka zvanog: *Líja*, nadjevenog po líji, lisici, koja je simbol lukavosti i prepređenosti, kakve je osobine taj predak imao.

Máćini: pretka Ivana - Kāju Lalića (1879.) zvali su *Máca*, prema osobinama mačke, máće.

• **Nadimci motivirani nazivima za hranu i jelo:**

Báčičini: Bártul Benzoni (1891.) radio je na iskrecaju kikirikija - bačića iz brodova (*báčiči* = vranjička riječ za kikiriki). Rado ih je jeo tijekom cijele godine, što je mogao u izobilju, budući da je radio s njim. Po bačićima je dobio nadimak *Báčiče*.

Bùtinovi: Máte Jurić (1860.) rado je jeo pršut i svagdje gdje bi došao jesti, naručivao bi: "Daj mi buta!", misleći na pršut. Tako su ga prozvali: *Bùtina*.

• **Nadimci motivirani različitim predmetima:**

Balunićevi: nadimak u obitelji Mándić nastao od deminutiva *balunić*. *Balūn* je u vranjičkom dijalektu riječ za loptu.

Krikanovi: osobni nadimak pretka u obitelji Bilić bio je: *Krikan*. Taj je osobni nadimak nastao od riječi *krīk* = kočnica na zaprežnim kolima (u Vranjicu zvanima *kār*), ali nije poznato zbog čega.

- **Nadimci motivirani geološkim nazivljem:**

Pikićevi: Pëtar Bënzōn (1930.) je kao dijete često zadirkivao svoju rođakinju, a ona mu je jednom odvrtila da je malen kao *pīkić*, to jest kao kamenčić. Radi se o tautologiji, jer izraz *pīk* već ima značenje sitnog kamenčića ili piljka. *Pikić* je dakle deminutiv od: *pīk*. Djevojčica je od tada svoga rođaka uporno nazival *Pikićem*, kako bi ga odvrtila od daljnjeg zadirkivanja.

- **Nadimci motivirani prezimenom poznate osobe:**

Kalibārdovi: djed Ivan Milišić (1859.) bio je ribar. Jednom zgodom, dok se vraćao iz ribolova s ušća Neretve prema Vranjicu, zapuhala je snažna bura. Iz Lučke kapetanije u Splitu primijetili su njihovu ribaricu na jedra i htjeli im priskočiti u pomoć. Ali Milišićeva posada poručila je kapetaniji da ih nije potrebno tegliti, jer da će se sami izvući. I zbilja su pristali na splitsku obalu. Na rivi se zatekao veći broj znatizeljnih Spliciāna, koji su pratili taj događaj. Među njima je bilo i Talijana, od kojih je jedan na talijanskom povikao da su hrabri kao Garibaldi (ovdje se misli na revolucionara demokrata *Giuseppa Garibaldija*, koji se u 19. st. borio za oslobođenje Italije od austrijskog jarma i za njezino nacionalno ujedinjenje). Od tada Ivan Milišić nosi osobni nadimak *Kalibārdo*, a članovi njegove obitelji zahvaljujući njemu obiteljski nadimak: *Kalibārdovi*.

- **Nadimci nepoznate motivacije:**

Među gore navedene predloške nisu uvršteni obiteljski nadimci za koje nije pronađeno objašnjenje o načinu njihova postanka. Među njima ih je najviše nastalo od osobnog nadimka pretka, a primarna motivacija im je nepoznata.

Bārkovi: predak u obitelji Grgić nosio je nadimak *Bārko*.

Cākini: osobni nadimak Māte Bārišića bio je *Cāko*.

Ćójini (Ćónjini): Ante Tōmić (1879.), nezakoniti sin nepoznata oca, iz Splita, oženio je Anu Mikēlić iz Vranjica. Njih i njihove potomke zvali su: *Ćójini* ili *Ćónjini*.

Jēšarovi: predak u obitelji Jēlić prozvan je *Jēšar*.

Kālentūšovi: Kāja Bënzōn nosio je osobni nadimak *Kālentūš*.

Lōlini: u knjizi stanja duša prvi je s ovim nadimkom zapisan Ivan Bilić pok. Ante Lōla (1799.). Njegov otac Ante u knjizi stanja duša nije upisan s ovim nadimkom, a nije mu zapisana ni godina rođenja.

Kúrini: sasvim su nepoznati i motivacija i osnova od koje je ovaj obiteljski nadimak u obitelji Grubić nastao.

Mōšini: od osobnog nadimka *Mōše*, koji je nosio predak u obitelji Jūrić.

Pikanovi: pretka u obitelji Jūrić zvali su *Pikan*.

Rùdīnkini: Ānu Mikēlić prozvali su *Rùdīnka*.

Rùtinovi: Mārtina Bilića zvali su *Rùtina*.

Šòltini: prvi koji je u knjizi stanja duša upisan s tim nadimkom bio je Pòljak Martin pok. Ante, *Solta* (1810.).

Věgovi: predak u obitelji Grūbić nosio je nadimak *Věgo*.

2.4. Utjecaj talijanskog i turskog jezika na obiteljske nadimke u Vranjicu

Vidljivo je da su pojedini nadimci nastali kao skraćenica talijanskih oblika osobnih imena, što je i razumljivo, budući da je mletačka vlast ostavila traga u leksiku vranjičkoga govora. Također i neke osnove od kojih su nastali obiteljski nadimci vuku podrijetlo iz talijanskoga jezika.

Budući da je bio jezikom mletačke kancelarije, talijanski jezik je još tijekom 16. st. postupno postao i jezikom dalmatinskih bilježnika, tako da su se i u Vranjicu tijekom dužeg vremena službene knjige i spisi vodili uglavnom na tom jeziku. Tako su primjerice u matičnim knjigama rođenih Vranjica i Solina iz 1854. do 1869. i iz 1870. do 1886. g. imena Vranjičana često, premda ne uvijek, zapisivana u talijaniziranom obliku, npr.: *Benzon Filippo* (rođ. 1854.), *Silovic Giovanna* (1854.), *Jurić Giovan* (1854.), *Luca Rocco Bilić* (1854.), *Jurić Antizza* (1854.) i njezina krsna kuma *Jurić Cata Zolat*, *Gerghić Barko Ellena* (1854.), *Jurić Antizza* (1854.), *Doimo Xrizan* (1855.), *Ghergić Barco Andriana* (1856.), *Agostino dto: Garghich Barko* (1857.), *Jerolim Jelich dto: Zuban* (1858.), *Jaka Jurich* (1858.), itd. Bilježnici u župnoj crkvi sv. Martina također su pokušavali i prezimena i obiteljske nadimke zapisati u talijaniziranom obliku, pa su hrvatska prezimena i obiteljski nadimci često (iako ne dosljedno, ne uvijek na isti način) zapisivani talijanskom grafijom, npr.: *Gerghić* ili *Garghich* umjesto prezimena: Grgić, *Mikelich* umjesto prezimena: Mikēlić, *Jurich* umjesto prezimena: Jurić, *Barco* umjesto: Bárko, *Zolat* umjesto: Còlat, itd.

U doba mletačke vlasti u Dalmaciji talijanski je jezik imao veći ugled od hrvatskoga, iako su pojedini župnici vodili knjige i na hrvatskom jeziku, koje su u tom slučaju pisane bosančicom sve do otprilike 1850. godine. Poslije su se u službenim knjigama izmjenjivali hrvatski ili talijanski jezik, ovisno o župnikovu izboru.

U doba talijanske okupacije Dalmacije tijekom Drugoga svjetskog rata (1941.-1943.) talijanski je ponovno bio nametnut u Vranjicu, ovaj put kao službeni jezik, tako da su djeca u vranjičkoj pučkoj školi pohađala nastavu na talijanskom jeziku. Nakon kapitulacije Italije i odlaska Talijana iz Dalmacije u rujnu 1943. u škole se vraća hrvatski jezik.

Manji je broj vranjičkih obiteljskih nadimaka nastao i od riječi turskoga podrijetla, što je također razumljivo, budući da su doseljenici iz Petrova polja, prije negoli su došli u Vranjic, dugo vremena bili pod turskom vlašću. S vremenom su se brojne turske riječi udomaćile u govoru hrvatskih ljudi selā toga kraja. Tako su Petropoljci došavši u Vranjic donijeli sa sobom i svoj štokavski govor, bogat turskim riječima, a ta se štokavica u Vranjicu sačuvala i dan danas. A i sam Vranjic je nakon završetka Ciparskog rata, godine 1573.,

deset godina bio pod turskom vlašću. Vranjički su seljaci obrađivali zemlju turskih posjednika, tako da su i na taj način turske riječi pronašle put do hrvatskog jezika. Turskih riječi, pa tako i obiteljskih nadimaka koji su od njih nastali, osjetno je manje negoli talijanskih, što je i razumljivo, s obzirom na činjenicu da se mletačka vlast u Vranjicu jače osjećala negoli turska.

2.5. Podjela obiteljskih nadimaka

U onomastičkoj literaturi uvriježena je podjela na prave i neprave obiteljske nadimke. Pravi su obiteljski nadimci oni kojima se fonemska postava razlikuje od prezimena, kao što su na primjer: *Bàčtćini* (prezime: Bènzōn), *Pùtanovi* (prezime: Jùrić), *Tònovi* (prezime: Mândić) itd.

Nepravi obiteljski nadimci su oni u kojih je fonemska postava izvedena od prezimena dotične obitelji, primjerice: *Bènzōnovi* (prezime: Bènzōn), *Bilićevi* (prezime: Bilić), *Mândićevi* (prezime: Mândić) itd. Ovakvi, nepravi nadimci, točnije množinski likovi prezimena dotičnih obitelji, nisu se u Vranjicu često rabili, a ne rabe se ni dandanas, budući da gotovo za svaku obitelj postoji pravi nadimak, koji je živopisnije i slikovitije dočarava.

U ovom ćemo radu stoga analizirati osobitosti samo pravih obiteljskih nadimaka.

3. Osobitosti obiteljskih nadimaka

3.1. Fonetsko-fonološke osobitosti

Doselivši se u 17. stoljeću u Vranjic, donijeli su Petropoljci sa sobom i svoj štokavski govor, kojim se od tada u Vranjicu cijelo vrijeme govori.

Karakteristična za vranjički govor je srednja realizacija standardnojezičnih palatalnih afrikata *č, ć, dž, đ* koji se izgovaraju tako da je prilikom izgovora teško prepoznati da li govornik izgovara tvrdo *č* ili meko *ć*, tvrdo *dž* ili meko *đ*.

Pri nastanku dvaju obiteljskih nadimaka od osobnog nadimka provedena je prva palatalizacija: *Lāsica – Láščevi, Šárac – Šárčevi*. Prva palatalizacija provedena je i prilikom nastanka obiteljskog nadimka *Trtićini* od osnove: *trtica*, samo što nije poznato je li osnova prije bila ujedno i osobni nadimak jednog od predaka obitelji Grubić, ili je cijela obitelj zajedno dobila nadimak motiviran tim dijelom tijela.

Obiteljski nadimci najčešće zadržavaju isto mjesto naglaska kao i polazno ime od kojega su nastali, na primjer: *Bàčtće – Bàčtćini, Lòkman – Lòkmanovi, Lùjiđi – Lùjiđevi*.

Samo je 14 obiteljskih nadimaka koji nisu zadržali isto mjesto naglaska: *Báre – Bãrićevi, Bãrtul – Bãrtulićevi, Bãtãstùn – Bãtãstùnovi, dòn Šimùnovi – Dòštnovi, Čělār – Čelãrušini, Grgúr – Grgũrevi, Jũre – Jũrićevi, Kaliger – Kãligerovi, Kũk – (Kũkini) Čũćini, Lãsica – Lãščevi, Mãrijan – Mãrijanovi, Peliš – Peliševi, Šepćuša – Ševćevi, Vràne (Frãne) – Vrànovi*.

Za vranjički dijalekt karakteristično je da se obiteljski nadimci (inače deklinirani prema pridjevskoj deklinaciji) u genitivu množine izgovaraju bez završnoga suglasnika *h* (koji bi se u standardnoj varijanti hrvatskoga jezika izgovarao), primjerice: nom. množ.: *Běpovi* / gen. množ.: *Běpovi(h)*; nom. množ.: *Láščevi* / gen. množ.: *Láščevi(h)*; nom. množ.: *Belabòkini* / gen. množ.: *Belabòkini(h)*.

U instrumentalu jednine izgovara se u vranjičkom dijalektu *n* umjesto završnog suglasnika *m*, na primjer: *s Józon Lùjidevin*; *s Mårkom Karàsanovin*; *s İvon Båricevin*; *s Mårjion Cåkinon* itd.

3.2. Morfološke osobitosti

Osnovna značajka vranjičkih obiteljskih nadimaka je množinski pridjevski oblik, koji je logičan odraz izvanjezične stvarnosti, budući da jedna obitelj broji više članova.

Ako se imenuje pojedinac, nadimak u kombinaciji s imenom i prezimenom dobiva jedninski oblik (kao kod osobnog nadimka), na primjer: *Mıro Bėnzōn – Čićanov*, *İve Grđić – Lóvrićev*, *Bėne Bılıć – Lólin* itd.

Jedninski oblici nadimaka za osobu ženskog spola su: *Káta Bılıć – Špıranova*, *Mårija Måndić – Balùnićeva*, *Àna Tõmić – Cónjina* itd.

Svi obiteljski nadimci u Vranjicu oblikom su posvojni pridjevi na *-ovi*, *-evi* ili *-ini*, a sklanjaju se po pridjevskoj deklinaciji:

nom. množ.: *Lùjidevi* / gen. množ.: *Lùjidevi(h)*;

nom. množ.: *Lòkmanovi* / gen. množ.: *Lòkmanovi(h)*;

nom. množ.: *Båčřini* / gen. množ.: *Båčřini(h)*.

3.3. Tvorbena struktura

3.3.1. Podjela obiteljskih nadimaka prema tvorbenim sufiksima i obliku osnove

Obiteljski su nadimci u Vranjicu svi izvedenice tvorene sufiksima *-ovi*, *evi*, ili *-ini* koji dolaze na različite vrste osnova, podijeljene u skupine na osnovi triju kriterija. Prema prvom kriteriju – obliku, osnove koje su poslužile u tvorbi vranjičkih obiteljskih nadimaka i na koje su dodani gore navedeni sufiksi, dijele se u sljedeće skupine:

hipokoristička osnova: označena znakom *O (h)*;

sufiksalna osnova: označena znakom *O (sf)*;

nesufiksalna osnova: označena znakom *O (nsf)*;

desufiksalna osnova: označena znakom *O (dsf)*.

Izvan ove podjele ostaju dva obiteljska nadimka nepoznate motivacije i osnove: *Kúrini* i *Ćójini* (*Ćónjini*). Zbog nemogućnosti objašnjenja oblika njihove osnove, nije ih moguće analizirati prema kriteriju oblika osnove.

I. OBITELJSKI NADIMCI TVORENI SUFIKSOM *-ovi*:

a. Tvorba O (h) + *-ovi*:

Běpovi, Kěkovi, Rĭkovi, Tónovi.

b. Tvorba O (nsf) + *-ovi*:

Ádamovi, Bárkovi, Bártulovi, Batastúnovi, Bùmbāšovi, Bùtinovi, Cêrovi, Cĭpirōvi, Còlatovi, Còtovi, Cùnculovi, Čĭčanovi, Čórinovi, Čùtukovi, Đēndarōvi, Gōbovi, Jākusovi, Jánkovi, Jěšarovi, Jůrkōvi, Kàlentūšovi, Kalibārdovi, Káligerovi, Karàsanovi, Křikanovi, Křĭžanovi, Lòkmanovi, Lùkasovi, Marijanovi, Màtasovi, Páškovi, Perùtinovi, Pĭkanovi, Pùtanovi, Rùtinovi, Špiranovi, Věgovi, Višanovi, Vrànōvi, Zùbanovi.

c. Tvorba O (dsf) + *-ovi*:

Dòšinovi.

II. OBITELJSKI NADIMCI TVORENI SUFIKSOM *-evi*:

a. Tvorba O (h) + *-evi*:

Kájićevi, Lĭjićevi.

b. Tvorba O (sf) + *-evi*:

Bārićevi, Bartùlićevi, Jùrićevi, Lóvrićevi.

c. Tvorba O (nsf) + *-evi*:

Balùnićevi, Domìvanićevi, Grgùrevi, Kòrdićevi, Kùmićevi, Lùjiđevi, Pélĭševi, Pĭkićevi, Šárčevi, Šěvčevi.

d. Tvorba O (dsf) + *-evi*:

Láščevi.

III. OBITELJSKI NADIMCI TVORENI SUFIKSOM *-ini*:

a. Tvorba O (h) + *-ini*:

Fĭlini, Jákini, Lújini, Mácini, Périni.

b. Tvorba O (sf) + *-ini*:

Čelàrušini.

c. Tvorba O (nsf) + -ini:

Bàčřćini, Baćukēriini, Bàrišini, Batútini, Bēbini, Bēkaćini, Belabòkini, Cákini, Čúćini, Dújelīni, Korčùlānkini, Kúmbelini, Kùmićevi, Lólini, Lucijetini, Móšini, Mrāvīnkini, Óršulini, Peràjićini, Pòdgòrkini, Rùdīnkini, Spišini, Šimārini, Šòfijini, Šóltini, Távini, Trtićini.

Tabelarni prikaz izgleda ovako:

<i>Osnova</i>	<i>Oznaka</i>	<i>Sufiks</i>	<i>Broj</i>	<i>Ukupno</i>
hipokoristička	h	-ovi	4	11 (11,6 %)
		-evi	2	
		-ini	5	
sufiksalna	sf	-ovi	-	5 (5,3 %)
		-evi	4	
		-ini	1	
nesufiksalna	nsf	-ovi	40	77 (81 %)
		-evi	10	
		-ini	27	
desufiksalna	dsf	-ovi	1	2 (2,1 %)
		-evi	1	
		-ini	-	
<i>Ukupno</i>			95	95

3.3.2. Podjela obiteljskih nadimaka prema tvorbenim sufiksima i prirodi leksema osnove

Prema drugom kriteriju podjele osnova – prirodi leksema, osnove u tvorbi vranjičkih obiteljskih nadimaka su sljedeće:

varijanta osobnog imena: označena oznakom *O (v)*;

prezime: označen oznakom *O (p)*;

osobni nadimak: označen znakom *O (n)*;

mikrotoponimska osnova: označena znakom *O (mt)*.

I. OBITELJSKI NADIMCI TVORENI SUFIKSOM -ovi:**a. Tvorba O (v) + -ovi:**

Ádamovi, Bárkovi, Bártulovi, Bēpovi, Jákusovi, Jānkovi, Kēkovi, Križanovi, Lùkasovi, Marijanovi, Mátasovi, Páškovi, Perútinovi, Ríkovi, Špiranovi, Tònovi, Vrànovi.

b. Tvorba O (p) + -ovi:

Júrkōvi.

c. Tvorba O (n) + -ovi:

Batastúnovi, Bùmbāšovi, Bùtinovi, Cêrovi, Cìpirōvi, Còlatovi, Còtovi, Cùnculovi, Čičanovi, Córinovi, Čùtukovi, Dòšīnovi, Đendarōvi, Gōbovi, Jēšarovi, Kàlentūšovi, Kalībārdovi, Káligerovi, Karàsanovi, Krikanovi, Lòkmanovi, Pìkanovi, Pùtanovi, Rùtinovi, Vēgovi, Víšanovi, Zùbanovi.

II. OBITELJSKI NADIMCI TVORENI SUFIKSOM -evi:

a. Tvorba O (v) + -evi:

Bàrićevi, Bartùlićevi, Grgûrevi, Jùrićevi, Kájíćevi, Lóvrićevi, Lùjīđevi.

b. Tvorba O (p) + -evi:

Kōrdićeви.

c. Tvorba O (n) + -evi:

Balùnīćevi, Domlvanīćevi, Lášćevi, Líjićevi, Kùmićevi, Pélīševi, Pìkićevi, Šárčevi, Šévčevi.

III. OBITELJSKI NADIMCI TVORENI SUFIKSOM -ini:

a. Tvorba O (v) + -ini:

Bàrišini, Dújelīni, Fīlini, Jákini, Lucijetini, Lújini, Óršulini, Peràjićini, Périni, Šimârini, Šòfjini.

b. Tvorba O (n) + -ini:

Bàčīćini, Baćùkēriini, Batútini, Bébini, Bèkaćini, Belabòkini, Cákini, Cójini (Cónjini), Korčùlānkini, Kùmbelini, Kùmićevi, Kúrini, Lólini, Mácini, Móšini, Mràvīnkini, Pòdgōrkini, Rùđīnkini, Spíšini, Šòltini, Távini, Trtićini.

c. Tvorba O (p) + -ini:

Čelàrušini.

d. Tvorba O (mt) + -ini:

Ćúćini.

Evo tabelarnog prikaza:

<i>Osnova</i>	<i>Oznaka</i>	<i>Sufiks -ovi</i>	<i>Sufiks -evi</i>	<i>Sufiks -ini</i>	<i>Ukupno</i>
<i>Varijanta osobnog imena</i>	v	17 (37,8 %)	7 (41,1 %)	11 (31 %)	35 (36,08 %)
<i>Prezime</i>	p	1 (2,2 %)	1 (5,9 %)	1 ili 2,85 %	3 (3,1 %)
<i>Osobni nadimak</i>	n	27 (60 %)	9 (53 %)	22 (62,85 %)	58 (59,8 %)
<i>Mikrotoponimska osnova</i>	mt	-	-	1 (2,8 %)	1 (1,02 %)
<i>Ukupno</i>		45	17	35	97

3.3.3. Podjela obiteljskih nadimaka prema tvorbenim sufiksima i tvorbenim osobinama osnove

Tvorbene osobine osnova treći su kriterij njihova razlikovanja. Prema ovom kriteriju osnove se dijele na *neokrnjene* i *okrnjene*, te *neizvedene* i *izvedene*.

Ova podjela izostavlja dva obiteljska nadimka nepoznate motivacije i osnove: *Kúrini* i *Ćójini* (*Ćónjini*). Budući da im je osnova nepoznata, nemoguće ih je analizirati prema kriteriju tvorbenih osobina osnove, točnije: nije poznato je li njihova osnova neokrnjena ili okrnjena, premda je jasno da je osnova neizvedena u oba slučaja.

S obzirom na to da se među popisanim obiteljskim nadimcima u Vranjicu nalazi samo šest primjera izvedenih osnova (*Bãrićevi*, *Bartulićevi*, *Čelãrušini*, *Jurićevi*, *Lijićevi*, *Lóvrićevi*), nećemo pojedinačno nabrajati sve ostale obiteljske nadimke nastale od neizvedenih osnova (90), nego ćemo ih grupirati samo s obzirom na neokrnjenost ili okrnjenost osnove.

SUFIKS *-ovi* DODAJE SE NA NEOKRNJENU OSNOVU:

Ádam – *Ádamovi*, *Bárko* – *Bárkovi*, *Bãrtul* – *Bãrtulõvi*, *Batãstũn* – *Batastũnovi*, *Běpo* – *Běpovi*, *Bũmbãš* – *Bũmbãšovi*, *Céro* – *Cérovi*, *Cìpirõ* – *Cìpirõvi*, *Còlat* – *Còlatovi*, *Còto* – *Còtovi*, *Cũnculo* – *Cũnculovi*, *Čičan* – *Čičanovi*, *Čùtuk* – *Čùtukovi*, *Đẽndar* – *Đẽndarõvi*, *Gõbo* – *Gõbovi*, *Jãkus* – *Jãkusovi*, *Jãnko* – *Jãnkovi*, *Jěšar* – *Jěšarovi*, *Jũrkõ* – *Jũrkõvi*, *Kãlentũš* – *Kãlentũšovi*, *Kalìbãrdo* – *Kalìbãrdovi*, *Kalìger* – *Kalìgẽrovi*, *Karãsan* – *Karãsanovi*, *Kěko* – *Kěkovi*, *Krikan* – *Krikanovi*, *Križan* – *Križanovi*, *Lòkman* – *Lòkmanovi*, *Lùkas* – *Lùkasovi*, *Mãrijan* – *Mãrijanovi*, *Mãtas* – *Mãtasovi*, *Pãško* – *Pãškovi*, *Pìkan* – *Pìkanovi*, *Pùtan* – *Pùtanovi*, *Rìko* – *Rìkovi*, *Špìran* – *Špìranovi*, *Věgo* – *Věgovi*, *Vràne* (*Frãne*) – *Vrànovi*, *Zũban* – *Zũbanovi*.

SUFIKS -ovi DODAJE SE NA OKRNJENU OSNOVU:

Bùtina – Bùtinovi, Órina – Órinovi, dòn Šimūn – Dòšīnovi, Perùtina – Perùtinovi, Rùtina – Rùtinovi, Tòni – Tònovi, Višanin – Višanovi.

SUFIKS -evi DODAJE SE NA NEOKRNJENU OSNOVU:

Balùníc – Balùnícevi, Bára – Bãrićevi, Bãrtul – Bãrtulićevi, Domìvanić – Domìvanićevi, Grgúr – Grgúrevi, Júre – Jùrićevi, Kája – Kájicevi, Kòrdić – Kòrdićevi, Kùmíc – Kùmicevi, Lija – Lijicevi, Lóvre – Lóvrićevi, Pèliš – Pèliševi, Šárac – Šárcevi.

SUFIKS -evi DODAJE SE NA OKRNJENU OSNOVU:

Kája – Kájicevi, Lùjiđi – Lùjiđevi, Šèpčuša – Šèpčevi/Šévčevi.

SUFIKS -evi DODAJE SE NA OKRNJENU PALATIZIRANU OSNOVU:

Làsica – Lásčevi.

SUFIKS -evi DODAJE SE NA IZVEDENICU OSOBNOG IMENA ILI OSOBNOG NADIMKA:

Bára – Bãrićevi, Bãrtul – Bãrtulićevi, Júre – Jùrićevi, Kája – Kájicevi, Lija – Lijicevi, Lóvre – Lóvrićevi.

SUFIKS -ini DODAJE SE NA NEOKRNJENU OSNOVU:

Čèlār – Čèlãrušini, Kùk – Kúkini/Ćúćini.

SUFIKS -ini DODAJE SE NA OKRNJENU OSNOVU:

Bàčće – Bàčćini, Baćùkēra – Baćùkēri, Bãriša – Bãrišini, Batúta – Batútini, Bébe – Bébini, Bèkača – Bèkaćini, Belabòka – Belabòkini, Cáko – Cákini, Dújelā – Dújelīni, Fíle – Fílini, Jáko – Jákini, Józo – Józini, Korčùlānka – Korčùlānkini, Kumbela – Kumbelini, Lóla – Lólini, Lújo – Lújini, – Máca – Mácini, Móše – Móšini, Mrãvīnka – Mrãvīnkini, Óršula – Óršulini, Perãjica – Perãjićini, Pére – Périni, Perùtina – Perùtinovi, Pòdgòrka – Pòdgòrkini, Rùdīnka – Rùdīnkini, Spíše – Spíšini, Šimára – Šimárini, Šòfija – Šòfijini, Šólta – Šóltini, Táva – Távini, Trtica – Trtićini.

SUFIKS -ini DODAJE SE NA IZVEDENICU PREZIMENA:

Čèlār – Čèlãrušini.

Tabelarni prikaz je sljedeći:

<i>Sufiksi</i>	<i>-ovi</i>	<i>-evi</i>	<i>-ini</i>	<i>Ukupno</i>
<i>Broj neokrnljenih osnova</i>	38 (40 %)	13 (13,68 %)	2 (2,1 %)	53 (55,8 %)
<i>Broj okrnljenih osnova</i>	7 (7,36 %)	4 (4,21 %)	31 (32,63 %)	42 (44,2 %)
<i>Ukupno</i>	45	17	33	95
<i>Broj neizvedenih osnova</i>	45 (47,4 %)	11 (11,6 %)	32 (33,7 %)	88 (92,7 %)
<i>Broj izvedenih osnova</i>	-	6 (6,3 %)	1 (1 %)	7 (7,3 %)
<i>Ukupno</i>	45	17	33	95

3.3.4. Podjela obiteljskih nadimaka prema tvorbenim sufiksima

<i>Sufiks</i>	<i>Ukupno</i>
<i>-ovi</i>	45 (46,5 %)
<i>-evi</i>	17 (17,5 %)
<i>-ini</i>	35 (36 %)
<i>Ukupno</i>	97

Među obiteljskim nadimcima na sufiks *-ovi* prevladavaju oni koji su nastali od varijante muškog osobnog imena, osobnog nadimka ili hipokoristika, dok samo dva nadimka vuku podrijetlo od osnove koja je označavala žensku osobu, i to: *Čütukovi* i *Jürkõvi*. Među obiteljskim nadimcima na *-ini* prevladavaju obiteljski nadimci tvoreni od osnove koja se odnosi na mušku osobu (21), dok ih je od osnove koja označava žensku osobu manje (10). U skupini obiteljskih nadimaka na *-evi* većina ih je izvedena od varijante muškog osobnog imena ili muškog osobnog nadimka (9), a manji dio od ženskog osobnog imena ili osobnog nadimka (2).

4. Zaključak

Obiteljski nadimci bilo kojeg mjesta neiscrpan su izvor mnoštva dragocjenih podataka o samome mjestu i ljudima koji ga nastanjuju. U njih su utkani živopisni podaci o načinu života ljudi jednoga kraja, o njihovoj prošlosti i načinu razmišljanja.

Donedavni način života u seoskim sredinama, gdje su se mještani međusobno dobro poznavali, obilovao je susretima i druženjima ljudi, prilikom kojih su se pojedinci međusobno oslovljavali kako osobnim tako i obiteljskim nadimcima. Obiteljski nadimci bili su u to doba istovremeno i nužnost u hrvatskim naseljima – sredstvo razlikovanja različitih obitelji koje su nosile isto prezime. Njihov nastanak svjedoči o raspadanju širokih obiteljskih zajednica, grananju obitelji ženidbom ili raspodjelom posjeda.

U današnje vrijeme obiteljski nadimci naglo izumiru pod pritiskom ubrzanog tempa modernog načina života, kada se naselja i gradovi brzo šire, a ljudi lakše mijenjaju mjesto svoga prebivanja. Ipak, ima još ljudi koji su sačuvali i njeguju naviku oslovljavanja obiteljskim nadimcima. To je uglavnom stariji svijet, koji se odupire otuđenju današnjega doba, te pokoji njihov potomak, svjestan živopisnosti i prisnosti komunikacije koju nam pruža prepoznavanje putem obiteljskih nadimaka.

Uspoređujući broj prezimena (18) i broj obiteljskih nadimaka (97) u Vranjicu, uočljivo je da ima daleko više obiteljskih nadimaka, što je i razumljivo, s obzirom na to da su se njima razlikovale različite grane obitelji istog prezimena.

Vranjički obiteljski nadimci uglavnom su hrvatskoga podrijetla, dok ih je nekoliko tvoreno od osnova talijanskog podrijetla, najčešće iz mletačkoga dijalekta. Postoji također manji broj obiteljskih nadimaka tvorenih od osnova turskoga podrijetla. Riječi talijanskog i turskog podrijetla u vranjičkom dijalektu svjedoče o vranjičkoj nemirnoj prošlosti, tijekom koje je puk podnosio tursku i mletačku vlast, a tijekom Drugoga svjetskoga rata i talijansku okupaciju. Svi obiteljski nadimci tvoreni od osnova stranoga podrijetla potpuno se uklapaju u obrasce tvorbenog sustava hrvatskoga jezika i dekliniraju se kao i ostali nadimci po pridjevskoj deklinaciji. Nadimci koji su nastali od osnova talijanskoga podrijetla imaju jedan od tri tvorbeni sufiksa: *-ovi*, *-evi* ili *-ini*, dok oni nastali od osnova turskoga podrijetla završavaju samo tvorbenim sufiksom *-ovi*.

Tri su sufiksa kojima se tvore vranjički obiteljski nadimci: *-ovi*, *-evi* i *-ini*. Sva tri služe tvorbi posvojnih pridjeva, što je u skladu s izvanjezičnom stvarnošću na koju se obiteljski nadimci odnose: ti su nadimci oblikom posvojni pridjevi kojima se izriče pripadnost obitelji kao zajednici. Sva su tri sufiksa vrlo velike plodnosti u tvorbi istraživanog korpusa obiteljskih nadimaka.

Promatrajući podjelu obiteljskih nadimaka s obzirom na motivaciju, uočljivo je da ih je najviše nastalo od osobnog imena rodočelnika ili glave obitelji (29), što čini 29,9 % sveukupnih obiteljskih nadimaka. Slijede 23 nadimka motivirana karakternom, tjelesnom ili kakvom drugom osobinom jednog člana obitelji (23,71 %), zatim 7 nadimaka nastalih od osobnog imena majke obitelji (7,21 %), 4 nadimka motivirana mjestom odakle je jedan član obitelji doselio (4,12 %), 4 nadimka motivirana zanimanjem ili hobijem jednog člana

obitelji (4,12 %), 3 nadimka nastala od prezimena obitelji ili člana obitelji (3,09 %), 3 nadimka motivirana nazivima životinja (3,09 %), 2 nadimka motivirana obiteljskim ili rodbinskim vezama (2,06 %), 2 nadimka motivirana dijelovima tijela (2,06 %), 2 nadimka motivirana nazivima za hranu i jelo (2,06 %), 2 nadimka motivirana različitim predmetima (2,06 %), jedan nadimak motiviran nazivom predjela na kojem je obitelj imala kuću (1,03 %), jedan nadimak motiviran geološkim nazivljem (1,03 %), te jedan nadimak motiviran prezimenom poznate osobe (1,03 %). 13 obiteljskih nadimaka ostalo je bez objašnjenja o njihovom nastanku, što čini 13,4 % sveukupnih obiteljskih nadimaka.

Činjenica da je broj obiteljskih nadimaka nastalih od imena muškoga pretka ili rodočelnika daleko veći od broja obiteljskih nadimaka nastalih od imena majke obitelji u skladu je s patrijarhalno organiziranim načinom života u Vranjicu. Žena je u kući i u društvu imala podređen položaj, što se odrazilo i na običaj nadijevanja obiteljskih nadimaka, pri čemu su se najčešće uzimala u obzir imena muških članova obitelji.

LITERATURA

- Bjelanović, Živko: *Antroponimija Bukovice*. Književni krug, Split, 1988.
- Bjelanović, Živko: Obiteljski nadimci u Sjevernoj Dalmaciji, *Onomastica Jugoslavica* 8, Zagreb, 1979. (str. 75-92)
- Boerio, Giuseppe: *Dizionario del dialetto veneziano*. Premiata Tipografia di Giovanni Cecchini Edit, Venezia, 1856.
- Frančić, Anđela: Međimurski obiteljski nadimci od osobnih imena, *Rasprave ZHJ*, Sv. 19. Zagreb 1993. (str. 81-91)
- Katić, Lovre: Naseljenje današnjeg Solina. U: Fisković, Katić, Čičin-Šain, Kečkemet: *Četiri priloga historiji grada Splita XVII. i XVIII. stoljeća*. Izdanje Muzeja grada Splita, Sv. 4, Split, 1953. (str. 85-101)
- Kečkemet, Duško - Javorčić, Ivo: *Vranjic kroz vjekove*. Institut za historiju radničkog pokreta Dalmacije, Split, 1984.
- Kustić, Nikola: O semantičkom sadržaju i tvorbi obiteljskih nadimaka u gradu Pagu. *Folia onomastica Croatica* 2, Zagreb, 1993. (str. 79-98)
- Miotto, Luigi: *Vocabolario del dialetto veneto-dalmata*. Edizioni LINT, Trieste, 1984.
- Pederin, Ivan: Strani i uredovni jezik u Hrvatskoj, *Jezič*, god. 29, br. 3, Zagreb, 1982. (str. 65-73)
- Šimunović, Petar: *Naša prezimena*. Golden marketing, Zagreb, 1995.
- Znika, Marija: Obiteljski nadimci u Podravskim Podgajcima, *Folia onomastica Croatica* 8, Zagreb, 1999. (str. 201-216)

FAMILY NICKNAMES IN VRANJIC NEAR SPLIT

Summary

The article lists the majority of family nicknames in Vranjic which haven't disappeared and which are still used. An explanation on the motives of their origin has been found for the majority of them: the largest number were motivated by a first name of the head of the family, or by a character, physical or other feature of a family member. Other kinds of motivations were less represented, whereas a small number of family nicknames were of unknown motivation.

The Vranjic speech is Štokavian. An important characteristic of the Vranjic family nicknames is the plural adjectival form, which is a logical reflection of extra-lingual reality, as one family has several members. The suffixes which created the family nicknames are *-ovi*, *-evi* and *-ini*, all three used in the formation of possessive adjectives. All suffixes are very fertile: the most being *-ovi*, then *-ini*, and finally *-evi*. At dividing the nicknames according to stem form, most are with a non-suffixal stem, then hypocoristic, suffixal, and the least with a desuffixal stem. In regard of the nature of stem lexeme, most family nicknames were created from personal nicknames, from a variation of a first name, much less from a surname and with a microtoponymic stem. According to the criteria of stem formation, the majority of family names were underived, a small number with a derived stem, and there were more family nicknames with an uncurtailed rather than a curtailed stem.

The Vranjic family nicknames are generally of Croatian origin, whereas various were formed from a stem of Italian origin, mostly from the Venetian dialect. There is also a minor number of family nicknames of Turkish origin. All family nicknames of foreign origin fully fit into the formation system of the Croatian language and are inflected as all other nicknames.

I SOPRANNOMI DI FAMIGLIA A VRANJICA NEI PRESSI DI SPALATO

Riassunto

Lo studio registra la maggior parte dei soprannomi di famiglia a Vranjica, che non si sono estinti e sono ancora in uso. Per quasi tutti si è riusciti a spiegare le motivazioni d'origine: il più spesso sono motivati dal nome proprio di persona del capostipite o del capo famiglia, o da un tratto saliente di un membro della famiglia in relazione al carattere, al fisico o ad altro. Altri generi di motivazione sono presenti in misura sensibilmente minore, mentre le motivazioni di un più piccolo numero di soprannomi di famiglia rimangono sconosciute.

La parlata di Vranjica è lo stocavo. La caratteristica morfologica fondamentale dei soprannomi di famiglia a Vranjica è la forma aggettivale plurale, che è la logica conseguenza di una realtà extra-linguistica: il numero di membri di una famiglia. I suffissi con cui si formano i soprannomi sono *-ovi*, *-evi* e *-ini*, tutti e tre servono alla formazione di aggettivi possessivi. Tutti i suffissi sono produttivi: il più produttivo è *-ovi*, poi *-ini*, e infine *-evi*. Nella suddivisione dei soprannomi secondo la forma di base (o radicale) i più numerosi

sono quelli con base a suffisso zero, quindi con base alterata (ipocoristico), suffissati, e i meno numerosi quelli con base priva di suffisso. Con riguardo alla natura del lessema la maggior parte dei soprannomi di famiglia è formata da soprannomi personali, quindi da una variante del nome proprio di persona, e in misura sensibilmente minore da cognomi e da temi microtoponimici. Secondo il criterio delle caratteristiche di formazione della base, la maggior parte dei soprannomi di famiglia sono formazioni a suffisso zero, e un numero molto piccolo è vincolato a radicali derivati, e sono più numerosi i soprannomi con tema non tronco che con tema tronco.

I soprannomi di famiglia a Vranjica sono in prevalenza di origine croata, ma ve ne sono alcuni aventi origine italiana, quasi sempre dal dialetto veneziano. Vi è anche un numero minore di soprannomi di origine turca. Tutti i soprannomi di origine straniera coincidono perfettamente con i modelli del sistema di formazione delle parole della lingua croata e si declinano come gli altri soprannomi secondo la declinazione aggettivale.

Podaci o autoru:

Ivana Benz on, profesor njemačkog i engleskog jezika u osnovnoj školi u Kaštel Starom. Pred završetkom je poslijediplomskog studija iz opće lingvistike na Sveučilištu u Zadru; kućna adresa: Getaldićeva 18, 21000 Split, tel.: 021/462-787.